

Dr. Toma Kornélia

Tevékenység- / foglalkozásterv

Verselés, mesélés (mese)¹

Az óvodapedagógus neve:

Csoport: vegyes életkorú

Tevékenységi forma: Verselés, mesélés²

A tevékenység előzménye: séta a természetben; lehetőség szerint: piaclátogatás, tavaszi (állat)vásár meglátogatása; tavaszi természettel, állatokkal kapcsolatos képek, könyvek gyűjtése, nézegetése; beszélgetés az élményekről; magyar népmesék megismerése a témakörben; találós kérdések, népi megfigyelések mondogatása, anyanyelvi játékok játszása

A tevékenység tartalma, témája: nyelvi-kommunikációs nevelés tavaszi témakörben, a Szent György-naphoz fűződő szokások felidézése, *A gulyás leánya*³ c. magyar népmese bemutatása

A tevékenység célja: beszédfejlesztés, az irodalmi alkotások megszerettetése; a mese által a gyermekek szemléletmódjának, világképének kialakítása; a mesedramatizálás előkészítése

Nyelvi-kommunikációs nevelési cél: a nyelvhasználat és a kommunikációs képesség fejlesztése; a beszéd(kép) feleljen meg a köznyelvi kiejtés és a kommunikáció normáinak; a beszélő és a hallgató között legyen akusztikus és vizuális kapcsolat

¹ Ez a tematikus terv az *Útmutató a pedagógusok minősítési rendszerében a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatba lépéshez* című dokumentum alapján készült.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/download/pem/ovoda_kieg_2017.pdf (Letöltés ideje: 2017. március 19.) A 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet Az óvodai nevelés országos alapprogramjáról „5-35 perces csoportos foglalkozások tervezését”, szervezését fogalmazza meg. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200363.kor (Letöltés ideje: 2017. április 2.) A jelenlegi tervet 30 perces időtartamra készítettük.

² Tevékenységfajta a 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet Az óvodai nevelés országos alapprogramjáról című dokumentumban.

³ *Magyar mese- és mondavilág II. A fekete kisasszony.* Mesélte Benedek Elek. A szöveget gondozta és a Szómagyarázót írta: KOVÁCS ÁGNES. <http://mek.oszk.hu/04800/04865/04865.htm#104> (Letöltés ideje: 2017. március 19.)

A tevékenység feladatai:

1. Nevelési feladatok: az anyanyelv megbecsülésére, szeretetére nevelés; élmény nyújtása a verseléssel, meséléssel; annak közös meghallgatása, átélése által a közösségi érzés erősítése, az egymás iránti elfogadásra, tiszteletre, türelemre nevelés, az önkontroll fejlesztése

2. Didaktikai feladatok:

A/ Általában: a gyermekek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése kérdésekkel, képekkel, élmények felidéztesével stb.; a gyermekek meghallgatása; a gyermeki kérdések támogatása; válaszadás

B/ A mesélés, verselés idején:

- I. Előkészítés: beszédnevelés, beszélő környezet megteremtése, szókincsbővítés, versmondás, mondókázás, éneklés, érzelmi ráhangolás a mese meghallgatására
- II. Az új mese bemutatása, a szereplők, a fordulópontok érzékeltetése színes előadásmóddal
- III. Az élmény továbbéltetése; átvezetés a szabadjátékba

3. Képesség- és készségfejlesztés: az általános részkészségek (gondolkodás, figyelem, emlékezet, képzelet, tempó, ritmus, érzelem), valamint az anyanyelvi képességek (beszéd, beszédértés, kifejezőképesség, kommunikációs képesség) fejlesztése

Alkalmazott módszerek és eljárások: szabadjátékból indított motiválás, irodalmi élménynyújtás, bemutatás, beszélgetés, magyarázás, gyakorlás, ismétlés, értékelés

Eszközök: képek, népi tárgyak, színes ceruza, papír

A tevékenység/ foglalkozás kidolgozása		
Idő	A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozás menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
1'	<p>1. Szervezési feladatok</p> <p>Tevékenységbe hívogató dal éneklése, mondóka mondása, pl. <i>Mese, mese, mátká...</i></p>	<p>az évszakasztal témának megfelelő „öltöztetése”</p>
	<p>2. A beszédkészség fejlesztése</p> <p>2.a Néma légzőgyakorlat</p> <p>Álljatok egymástól karnyújtásnyi távolságra a szőnyeg szélén! Tegyétek a kezeteket a hasatokra, ahogy mutatom!</p> <p>Itt a tavasz, enyhe a levegő, süt a nap. Hunyjuk be a szemünket, képzeljük azt, hogy egy hegy tetején állunk. Kilégzés szájon át, belégzés orron keresztül. Így nem fázik meg a torkunk. Kilégzéssel kezdünk. Belégzés háromra, kilégzés ötre. Szünet. Ismétljük 2-3-szor!</p> <p>2.b Népdal éneklése</p> <p>Nézzünk le a hegytetőről! Amott a távolban a Bodrog folyó árad, mert a hegyekben megolvadt a hó, és a hólé belefolyik. Fogjuk meg egymás kezét, járjunk körbe, miközben elénekeljük a <i>Tavaszi szél vizet áraszt</i> kezdetű népdalt!</p> <p>2.c Beszédfejlesztés a fonémák szintjén – artikulációs gyakorlat</p> <p>Maradjunk csendben, hunyjuk be ismét a szemünket! Hallgassuk, ahogy a szél fúj a hegytetőn!</p> <ul style="list-style-type: none"> • A pedagógus „s” hang képzésével utánozza a szél hangját. Nyissátok ki a szemeteket! Utánozzátok ti is a szél hangját! Normál hangerővel, majd erősebben, ill. gyengébben képezzük a hangokat! • A favágók fűrészgéppel vágják a fákat. A pedagógus a „r” hangot képezi. Utánozzátok ti is a gép hangját! • Felébredtek a rovarok, hallható a zümmögésük. A pedagógus „z” hangot képez. Utánozzátok ti is a rovarok 	<p>Kinyitjuk az ablakot.</p> <p>néma légzéstechnikai gyakorlat mintakövetéssel</p> <p>a pedagógus kézjelzéssel irányít</p> <p>a pedagógus furulyán kísérelhet</p> <p>tiszta ejtésen és természetes hangutánzáson alapuló hangoztatás</p> <p>Kézjelzéssel irányítunk.</p>

	<p>zümmögését!</p> <p><u>TOVÁBBFEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK A HÉT TOVÁBBI NAPJAIN:</u></p> <p>Hangsúlygyakorlat</p> <p>Mondjuk el a <i>Mi kék az ég!</i> kezdetű tavaszi verset! Verseljünk halkán, puha szájmozgással!⁴</p> <p>Petőfi Sándor: <i>Mi kék az ég!</i></p> <p>„Mi kék Az ég! Mi zöld A föld! Zöld föld felett, kék ég alatt a Hangos pacsírta fütyörész: Dalával a napot kicsalta, A nap rá gyönyörködve néz. (...)”⁵</p> <p>Beszédfejlesztés a szavak és a mondatok szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Melyik évszak jut eszetekbe az előbb elmondott versről? • Ki tudja felsorolni a tavaszi hónapok nevét? <p><i>Ismeretátadás:</i> Áprilist régen Szent György havának is nevezték.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tavasszal színpompás virágok nyílnak. Kinek melyik virág tetszik? Miért? <p><i>Ismeretátadás:</i> Az egyik tavasszal nyíló virágot Szent György-virágnak nevezik. Szemléltetés: Tekintsétek meg a virágot vagy a képét!</p>	<p>a természetes beszédnek megfelelő hangsúlyozás, hanglejtés</p> <p>„beszélő környezet” megteremtése</p> <p>egyéni válaszadás körben ülve</p> <p>ismeretátadás, szókincsbővítés</p> <p>érvelésre szoktatás</p> <p>Az albumot/ képet megmutatjuk, ha van virágunk, megfigyeljük.</p>
--	---	--

⁴ H. TÓTH ISTVÁN 2016. *Szóra készítő. Háttérismeretek, fejlesztési lehetőségek óvodáskoriak beszéd- és kiejtés-gondozásához.* Flaccus Kiadó, Debrecen. 99.

⁵ <http://mek.oszk.hu/01000/01006/html/vs184502.htm> (2017. március 27.)

Forrás: http://www.fotozz.hu/fotot_megmutat?Foto_ID=213241
(2017. március 19.)

- Hallgassátok meg a **Szent György-virággal** kapcsolatos mondókat!

Szent György-virág,
ha bőven nő,
Bőven terem az esztendő,
S ha szót ad a fülemüle,
kamrád duplásan lesz tele.⁶

- A magyar mondás szerint: Aki a **virágot** szereti, rossz ember nem lehet.⁷ (közhely) Óvd, véd a környezeted! Te hogyan teszed ezt?
- Ismerkedés a tavaszi népszokásokkal, jeles napokkal, a **Szent György napjához** fűződő hagyományokkal. Nézzétek meg a képeket! Beszélgessünk róluk!

Forrás:
<https://www.google.hu/search?q=%C3%A1llatok+tavaszi+kihajt%>

mondókázás

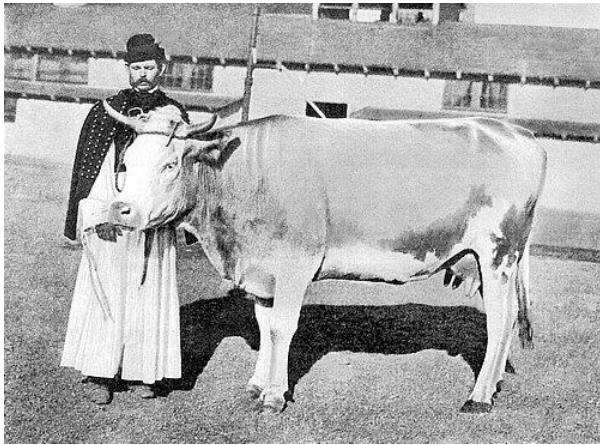
szókincsbővítés
A további
napokon
ismétléssel,
utánmondással
megtanulják a
gyerekek.

nevelési
lehetőség

⁶ <http://www.kmcssz.org/contents/szakag/regos/aprilis.pdf> (2017. március 27.)

⁷ FORGÁCS TAMÁS 2004. *Magyar szólások és közmondások szótára. Mai nyelvünk állandósult szókapcsolatai példákkal szemléltetve.* Tinta Könyvkiadó, Bp. 806.

[C3% A1sa&source=lnms&tbm=isch&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwii7-ji84XTAhWIFJoKHe7FDnAQ_AUIBigB&biw=1024&bih=470&dp=1#imgrc=WSt7RP1EK0P1aM](https://mek.oszk.hu/01600/01671/html/index.html?00019.htm&00017.htm): (2017. április 2.)

Forrás:

<http://mek.oszk.hu/01600/01671/html/index.html?00019.htm&00017.htm> 81. kép (2017. március 20.)

Ismeretátadás: Április 24. Szent György napja. A néphagyomány ettől a naptól számítja a tavasz kezdetét. Szent György napja az állatok legelőre való kihajtásának ideje. Szent György a pásztorok, háziállatok védelmezője is volt.⁸

- Énekeljük el a *Süss föl nap...* kezdetű naphívogató dalocskát, amelyben megemlítik Szent György napját!

Süss föl nap, **Szent György nap**,
Kert alatt a kislibáim
megfagynak. (...) ⁹

A TERVEZET FOLYTATÁSA:

2.d Dal éneklése

Énekelek nektek egy dalt. *Falusi hangverseny* a címe. Aki ismeri, énekelje velem! (A kottáját l. alább.)

Iá *Ádám Jenő - Szabó Lőrinc*

Háp! háp! háp! Jön - nek a ka - csák,

Hű de é - hes, hű de szom - jas ez a tár - sa - ság!

egyéni
válaszadás

mintakövetés

⁸ CSENDES ISTVÁNNÉ 2016. *Mesterségünk címere. Hagyományos munkák képeskönyve.* Graph-Art Kft., Debrecen. 34-5.

⁹ <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/110.html> (2017. március 20.)

	<p>Forrás: https://www.mozaweb.hu/Lecke-Enek_zene-Enek_Zene_1-Hap_hap_hap-98925 (2018. március 28.)</p> <p>A továbbiakban odaadhatjuk a gyerekeknek a Móra Könyvkiadó Szabó Lőrinc: <i>Falusi hangverseny</i> című lapozóját (2015) megtekintésre.</p> <p>2.e Beszédfejlesztés a szavak, mondatok szintjén:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mely háziállatok neve hangzott el a dalban? Mire emlékeztek? • Anyanyelvi játék: utánozzuk a dalban szereplő kacsá, tehén, malac, liba, pulyka, szamár, tyúk, kakas hangját! • A további napokon találós kérdéseket¹⁰ tehetünk föl a háziállatokról (pl. kutya, macska, ló, szamár, tehén, kecske, juh, malac, kakas, csirke, kacsá, liba) • Ki tudja megmondani, hogy nevezik azt az embert, aki az állatokat őrzi a legelőn? Gyűjtsünk szavakat! <p>főfogalom: pásztor</p> <p>alárendelt fogalmak: liba-, kacsapásztor < kondás < juhász < csikós < gulyás (hierarchia volt közöttük)</p>	<p>szómagyarázat szókincsbővítés, főfogalom és alárendelt fogalmak kialakítása, használatának gyakorlása</p>
8'	<p>3. Mesemondás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A mesemondási szándék bejelentése: A mai napon elhangzó mese arról szól, hogyan talál a királyfi szívének kedves feleséget. A címe: <i>A gulyás leánya</i>. Hallgassátok meg! <p>Az alábbi 5-ös tagolás a pedagógus felkészülését szolgálja, valamint az érzékletes megjelenítésben segíthet: a fordulópontok érzékeltetése prozódiai eszközökkel (pl. beszédszünet, hangsúly,</p>	<p>a mesehallgatás derűs léghőmérsékletének megteremtése</p>

¹⁰ VARGA FERENCNÉ é. n. *1111 találós kérdés*. A Szó, fon, nem takács. Mi az? nyolcadik, bővített kiadása. Anno Kiadó, Bp. 59-73.

	<p>hangszín, hangmagasság, beszédtempó).</p> <p>a/ alaphelyzet: „Hallod-e, te leány, szívem szerint való vagy, feleségül veszek, de azt az egyet kikötöm, hogy sohase szólj ellenemre.”</p> <p>b/ bonyodalom: „Te szegény ember, hallám, hogy az uram milyen igazságot tett. Eredj, menj ki az erdőbe, hol az uram vadászni szokott, vígy magaddal egy hálót, azt tedd le egy fatuskóra.”</p> <p>c/ kibontakozás: „Kimegy a szegény ember az erdőbe, hálót visz, azt leteszi a fatuskóra, s tartja a háló nyelét, mintha halászna. Még egy órát sem ült ott, jött a király.” (...) „...arra gondolt, hogy erre a furfangosságra az ő felesége tanította a szegény embert.”</p> <p>d/ tetőpont: „- No asszony, mégis ellenemre szóltál, pedig felfogadtad, hogy nem szólsz ellenemre, az én házamban nincs többé maradásod. Menj vissza az apádhoz!”</p> <p>e/ megoldás: „Te bizony úgy, lelkem uram, hogy azt mondtad: vihetem, ami nekem legkedvesebb. Hát nekem te vagy legkedvesebb, elhoztalak.”</p>	<p>a szöveg élményszerű, emlékezetből történő bemutatása a pedagógus által</p>
2'	<p>4. A tevékenység lezárása, átvezetése</p> <p>Javaslatok a választáshoz:</p> <p>a/ A <i>szabadjátékot</i> jelző mondóka, dal elindítása</p> <p>b/ <i>Beszélgetés:</i> Mi tetszett a mesében? vagy</p> <p>c/ A meseélmény továbbéltetése <i>rajzolással:</i> „Számodra ki/ mi volt kedves a mesében? Rajzold le kedved szerint! vagy</p> <p>d/ Előkészület a <i>dramatikus játékhoz</i></p> <p><u>TOVÁBBI TÉMÁK A BESZÉDFEJLESZTÉSHEZ</u></p> <p>Differenciált csoportmunka a nagycsoportosokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> Milyen volt szerinted a király felesége? A gulyás leányának tulajdonságát szólással (pl. <i>csavaros az esze; éles esze van; józan paraszti ész; Vág az esze, mint a borotva</i>), közmondással (pl. <i>Ésszel él az ember. Többet ésszel, mint erővel.</i>¹¹) is kifejezhetjük. Hogyan fejezed ki, ha tetszik neked valaki, valami? Felkínált nyelvi fordulatok a meséből: <i>kedve szerint való; erősen megtetszett; szívem szerint való vagy; hites társad voltam; nekem te vagy a legkedvesebb; mint két gerlicemadár</i> 	<p>kérdés-felelet</p> <p>szókincsbővítés, egy-egy szólás, közmondás bemutatása</p> <p>nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközöket</p>

¹¹ FORGÁCS 2004: 160, 162.

	<ul style="list-style-type: none">• Mutasd be: <i>lekoppan a szeme, álmétkodva kérdi, nem engesztelődött.</i>• A mese bemutatása utáni időszakban lehet beszélgetni a mesében szereplő állatokról is, pl. a ló hangját utánozni, az ökör tulajdonságait tisztázni, a halászatot cselekvéssel bemutatni.	egyaránt várunk
--	--	-----------------

Sárospatak, 2018. március 28.

Melléklet:

A GULYÁS LEÁNYA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy királyfi. Ez a királyfi föltette magában, hogy bejár országot-világot s addig meg sem áll, míg magának való feleséget nem talál. Nem bánta, ha király leánya, szegény ember leánya, csak kedve szerint való legyen.

Híre ment ennek az egész országban, még azon is túl, s amerre ment a királyfi, mindenütt kicsődültek a népek a tiszteletére, öregek, ifjak, legények, leányok, de különösen a leányok.

Egyszer egy faluban megpillant a királyfi a leányok között egyet, aki neki erősen megtetszett. Egyenesen ahhoz a leányhoz ment a királyfi, szóba állt vele, s kérdezte:

- Kinek a leánya vagy, húgom?

- Én bizony a gulyás leánya vagyok, felséges királyfi - mondotta a leány.

- Nem bánom én, akárki leánya vagy, feleségem lesz te.

Azzal felültette aranyos hintájába, hazavitte a gulyás leányát, papot hívatott, megesküdtek, nagy lakodalmat csaptak.

Hanem, hogy szavamat össze ne keverjem, mielőtt a pap elé állottak, azt mondotta a királyfi:

- Hallod-e, te leány, szívem szerint való vagy, feleségül veszek, de azt az egyet kikötöm, hogy sohase szólj ellenemre. Amit én teszek, az úgy van jól, az ellen szavad ne legyen.

|| (alaphelyzet)

Jól van, telik-múlik az idő, élnek nagy békességben. Hanem egyszer az történt, hogy egy szegény ember panaszra jött a királyhoz.

- Felséges királyom - mondja a szegény ember -, a szomszédommal a városba mentünk, én két lóval, ő két ökörrel. Az egyik lovamnak volt egy kicsi csikaja. Útközben megháltunk egy helyen. Mikor újra elindultunk, a csikó a szomszédom ökréhez szegődött, s akárhogy hívtam, többet nem fordult vissza az anyjához. Erre az én szomszédom azt mondta, hogy az én csikóm az övé, s nem akarja visszaadni. Felséges királyom, tegyen igazságot.

- Jól van - mondotta a király -, én teszek igazságot, de abban nem lesz neked nagy örömed, szegény ember, mert én is azt tartom, hogy azé a csikó, aki után megy.

Kimegy a szegény ember nagy búval-bánattal, hogy már a királynál sem lehet találni igazságot, de a másik szobában megállítja a királyné, s mondja neki:

- Te szegény ember, hallám, hogy az uram milyen igazságot tett. Eredj, menj ki az erdőbe, hol az uram vadászni szokott, vígy magaddal egy hálót, azt tedd le egy fatuskóra.

|| (bonyodalom)

Még egyebet is mondott a királyné, de azt nem mondom most meg nektek, mindjárt megtudjátok. Kimegy a szegény ember az erdőbe, hálót visz, azt leteszi a fatuskóra, s tartja a háló nyelét, mintha halászna. Még egy órát sem ült ott, jött a király. Nézi, nézi, hogy mit csinál a szegény ember, nem is tudta megállani szó nélkül, kérdi tőle:

- Hát te mit csinálsz itt, szegény ember?

- Én bizony halászok, felséges királyom.

- Mit beszélsz te, szegény ember, hát hogy lehet a fatuskónak hala?

Mondja a szegény ember:

- Úgy, mint az ökörnek csikaja.

Megszégyenlette magát a király. Bezzeg mindjárt másképp igazította az igazságot, s visszaadta a csikót a szegény embernek. Hanem hogy, hogy nem, mindjárt arra gondolt, hogy erre a furfangosságra az ő felesége tanította a szegény embert.

|| (kibontakozás)

Hazamegy a király, mondja nagy haraggal a feleségének:

- No asszony, mégis ellenemre szóltál, pedig felfogadtad, hogy nem szólsz ellenemre, az én házamban nincs többé maradásod. Menj vissza az apádhoz!

|| (tetőpont)

Sírt a szegény királyné, de hiába sírt, a király meg nem engesztelődött.

- Hát jól van - mondotta az asszony -, elmegyek, de mit adsz azért, hogy eddig hites társad voltam?

Mondta a király:

- Ami neked legkedvesebb, azt adom, csak menj a házamból.

A királyné hirtelen kifordult az ajtón, tett-vett, készülődött, aztán még egyszer leült a király asztalához, hogy utoljára együtt ebédeljenek, s amíg a király félretekintett, altatót kevert a borospoharába.

Egyszer csak a király elkezd ásítózni, aztán lekoppan a szeme, ledől az asztalra, s ott szépen elalszik. A királynénak sem kellett egyéb, behívatta a szolgákat, a királyt kivitette a hintóra, befogatott hat lovat, s úgy hajtattott haza az apja házához, a szegény gulyáshoz.

Fölébred a király a gulyás házában, néz erre, néz arra, álmélkodva kérdi:

- Hát én hogy kerültem ide?

- Te bizony úgy, lelkem uram, hogy azt mondtad: vihetem, ami nekem legkedvesebb. Hát nekem te vagy legkedvesebb, elhoztalak.

De bezzeg egyszeriben elmúlt a király haragja erre a beszédre, megölelte, megcsókolta a feleségét, aztán hintóba ültek, szépen hazamentek, s éltek halálig, mint két gerlicemadár.

|| (megoldás)